COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE
РАДА ЄВРОПИ

CPT/Inf/C (2002) 1
Український / Ukrainian / Ukrainien

Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (КЗК)

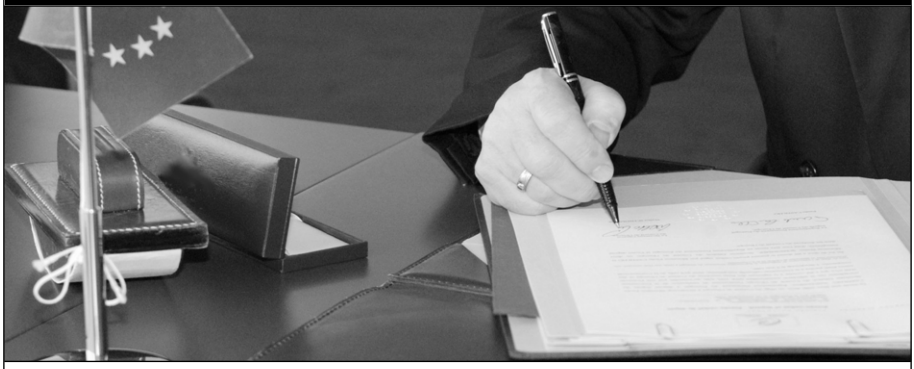

Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводже нню чи покаранню

Текст Конвенції та Пояснювальна доповідь

Серія Європейських договорів - No. 126.
Текст зі змінами відповідно до положень Протоколів No. 1 (ETS No. 151) і No. 2 (ETS No. 152), чинних з 1 березня 2002 р.

Зміст

стор.

Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню 4

пояснювальна доповідь 15

ЄВРОПЕЙСЬКА КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАПОБІГАННЯ КАТУВАННЯМ ЧИ НЕЛЮДСЬКОМУ АБО ТАКОМУ, ЩО ПРИНИЖУЄ ГІДНІСТЬ, ПОВОДЖЕННЮ ЧИ ПОКАРАННЮ

Офіційний переклад
[Верховна Рада України]

Держави - члени Ради Європи, які підписали цю Конвенцію,

враховуючи положення Конвенції про захист прав і основних свобод людини,

нагадуючи, що згідно зі статтею 3 згаданої Конвенції "Жодна людина не може зазнавати катувань чи нелюдського або такого, що принижує її гідність, поводження чи покарання",

відмічаючи, що механізм, передбачений у зазначеній Конвенції, застосовується до осіб, які вважають себе жертвами порушення статті 3,

переконані в тому, що захист позбавлених волі осіб від катувань чи нелюдського або такого, що принижує їхню гідність, поводження чи покарання міг би бути посилений позасудовими засобами превентивного характеру, які грунтуються на інспекціях,

погодились про таке:

ГЛАВА I

Стаття 1

Цим створюється Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи н елюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (д алі "Комітет"). Комітет, шляхом здійснення інспекцій, перевіряє поводження з позбавленими волі особами з метою посилення, у разі необхідності, захисту та ких осіб від катувань чи нелюдського або такого, що принижує їхню гідність, поводження чи покарання.

Стаття 2

Кожна Сторона дозволяє інспектувати, відповідно до цієї Конвенції, будь-яке місце, яке знаходиться під її юрисдикцією і в якому утримуються особи, позба влені волі органом державної влади.

Стаття 3

Виконуючи цю Конвенцію, Комітет та компетентні національні органи відпов ідної Сторони співпрацюють між собою.

ГЛАВА II

Стаття 4

1. Комітет складається із такого числа членів, яке відповідає кількості Сторін.

2. Члени Комітету відбираються із числа осіб, які мають високі мораль ні якості, визнаний авторитет у галузі прав людини або професійний досвід у питаннях, які охоплюються цією Конвенцією.

3. Серед членів Комітету не може бути двох громадян однієї і тієї ж дер жави.

4. Члени Комітету здійснюють свої повноваження у їхній особистій яко сті, вони є незалежними і неупередженими і завжди повинні бути готовими ви конувати свої функції в Комітеті ефективно.

Стаття 5

1. Члени Комітету обираються Комітетом міністрів Ради Європи абсол ютною більшістю голосів із списку осіб, що складає Президія Консультативно ї асамблеї Ради Європи; національна делегація кожної Сторони в Консультати вній асамблеї висуває трьох кандидатів, з яких принаймні два повинні бути її г ромадянами.

Коли у Комітет має бути обраний член від держави, яка не є членом Ради Євр опи, Президія Консультативної асамблеї пропонує парламентові цієї держави висунути трьох кандидатів, з яких принаймні два повинні бути її громадянами . Вибори в Комітеті міністрів відбуваються після консультацій з відповідною Стороною."

2. Така ж процедура застосовується під час заповнення вакансій, що ви никли.

3. Члени Комітету обираються строком на чотири роки. Вони можуть б ути переобрані тільки один раз. Однак строк повноважень трьох з тих членів, які були обрані на перших виборах, закінчується в кінці дворічного періоду. Ч лени, повноваження яких мають закінчитися в кінці першого дворічного періо ду, визначаються Генеральним секретарем Ради Європи за жеребом одразу ж після перших виборів.

4. З метою забезпечення, по можливості, поновлення кожні два роки по ловини членського складу Комітету Комітет міністрів може до початку будь-я ких наступних виборів вирішити, що тривалість строку або строків повноваже нь одного або декількох членів, які мають бути обрані, становитиме період, ін ший ніж чотири роки, але не більше шести і не менше двох років.

5. У випадках, коли йдеться про більше ніж один строк повноважень і коли Комітет міністрів застосовує попередній пункт, розподіл строків повноважень здій снюється Генеральним секретарем за жеребом одразу ж після виборів.

Стаття 6

1. Комітет проводить свої засідання за закритими дверима. Кворум скл адає більшість його членів. За винятком положень пункту 2 статті 10, рішення Комітету ухвалюються більшістю голосів присутніх членів.

2. Комітет складає свої власні правила процедури.

3. Секретаріат Комітету забезпечується Генеральним секретарем Ради Європи.

ГЛАВА III

Стаття 7

1. Комітет організовує інспекції до місць, зазначених у статті 2. Окрім періодичних інспекцій, Комітет може організовувати такі інші інспекції, які, н а його думку, необхідні у кожному конкретному випадку.

2. Як правило, інспекції здійснюються принаймні двома членами Коміт ету. Комітет може, якщо він вважає це за необхідне, використовувати послуги експертів і усних перекладачів.

Стаття 8

1. Комітет повідомляє уряд відповідної Сторони про свій намір здійсни ти інспекцію. Після такого повідомлення він може інспектувати будь-яке місц е, зазначене у статті 2, в будь-який час.

2. З метою сприяння Комітету у виконанні його завдання відповідна Сторона забезпечує Комітету:

a) доступ на свою територію і право подорожування по ній бе з будь-якого обмеження;

b) повну інформацію про місця, де тримаються особи, позбавл ені волі;

c) необмежений доступ до будь-якого місця, де знаходяться ос оби, позбавлені волі, включаючи право відвідування таких місць без будь-якого обмеження;

d) іншу наявну у Сторони інформацію, яка необхідна Комітет у для виконання ним свого завдання. Запитуючи таку інформацію, К омітет враховує норми діючого національного законодавства та проф есійної етики.

3. Комітет може проводити з позбавленими волі особами бесіди віч-на-віч.

4. Комітет може вільно спілкуватися з будь-якою особою, яка, на його думку, може надати йому необхідну інформацію.

5. У разі необхідності, Комітет може негайно повідомити свої міркуван ня компетентним органам відповідної Сторони.

Стаття 9

1. У виняткових випадках компетентні органи відповідної Сторони мо жуть заявляти Комітету заперечення проти здійснення інспекції у термін або д о місця, що запропоновані Комітетом. Такі заперечення можуть мотивуватися тільки інтересами національної оборони, державної безпеки, серйозними заво рушеннями у місцях знаходження осіб, позбавлених волі, станом здоров'я відп овідної особи або проведенням термінового допиту у зв'язку із тяжким правоп орушенням.

2. Після таких заперечень Комітет і відповідна Сторона невідкладно пр оводять консультації з метою з'ясування ситуації та досягнення згоди про вжи ття заходів, які дозволили б Комітету швидко виконати свої функції. Такі захо ди можуть включати перепровадження в інше місце будь-якої особи, яку Комі тет має намір відвідати. До початку інспекції відповідна Сторона надає Коміте ту інформацію про будь-яку відповідну особу.

Стаття 10

1. Після кожної інспекції Комітет складає доповідь про факти, які були встановлені під час інспекції, з урахуванням будь-яких міркувань, які можуть бути висловлені відповідною Стороною. Він подає останній свою доповідь, як а містить будь-які необхідні, на його думку, рекомендації. Комітет може пров одити з відповідною Стороною консультації з метою внесення, у разі необхідн ості, пропозицій про поліпшення захисту позбавлених волі осіб.

2. Якщо Сторона відмовляється від співпраці або відмовляється поліпш ити ситуацію у світлі рекомендацій Комітету, Комітет, після надання цій Стор оні можливості повідомити свою думку, може більшістю у дві третини голосів своїх членів прийняти рішення про оприлюднення заяви з цього приводу.

Стаття 11

1. Інформація, зібрана Комітетом у зв'язку з інспекцією, його доповідь та його консультації з відповідною Стороною є конфіденційними.

2. Комітет публікує свою доповідь, а також будь-які коментарі відповід ної Сторони на прохання цієї Сторони.

3. Однак особисті відомості не публікуються без чітко висловленої згод и відповідної особи.

Стаття 12

З урахуванням правил конфіденційності, викладених у статті 11, Комітет кожн ого року подає Комітету міністрів загальну доповідь про свою діяльність, яка надсилається Консультативній асамблеї та будь-якій державі, що не є членом Ради Європи, але бере участь у Конвенції, і оприлюднюється.

Стаття 13

Члени Комітету, експерти та інші особи, послугами яких користується Коміте т, повинні, під час і після виконання ними свого мандата, зберігати конфіденці йність фактів або інформації, які стали їм відомі під час виконання ними своїх функцій.

Стаття 14

1. Прізвища осіб, послугами яких користується Комітет, зазначаються у повідомленні, передбаченому у пункті 1 статті 8.

2. Експерти здійснюють свою діяльність за дорученням та під егідою К омітету. Вони мають володіти глибокими знаннями і великим досвідом у пита ннях, які охоплюються цією Конвенцією, і повинні бути такими ж незалежним и, неупередженими та готовими до виконання своїх функцій, як і члени Коміт ету.

3. В окремих випадках відповідна Сторона може заявити про те, що екс перт або інша особа, послугами якої користується Комітет, не може бути допу щена до участі в інспектуванні місця, яке знаходиться під юрисдикцією цієї С торони.

ГЛАВА IV

Стаття 15

Кожна Сторона повідомляє Комітету назву та адресу органу, уповноваженого отримувати повідомлення для свого уряду, а також прізвище та адресу будь-я кого співробітника по підтриманню зв'язку, якого вона може призначити.

Стаття 16

Комітет, його члени та експерти, згадані у пункті 2 статті 7, користуються привілеями та імунітетами, зазначеними у Додатку до цієї Конвенції.

Стаття 17

1. Ця Конвенція не зашкоджує положенням національного законодавст ва або будь-якої міжнародної угоди, які передбачають більш надійний захист позбавлених волі осіб.

2. Ніщо в цій Конвенції не може тлумачитись як таке, що обмежує або порушує повноваження органів, передбачених Європейською конвенцією про права людини, або як таке, що дозволяє відступати від зобов'язань, взятих Сто ронами за зазначеною Конвенцією.

3. Комітет не інспектує місця, які ефективно і регулярно відвідуються п редставниками або делегатами Держав-Заступниць або Міжнародного комітет у Червоного Хреста згідно із Женевськими конвенціями від 12 серпня 1949 ро ку та Додатковими протоколами до них від 8 червня 1977 року.

ГЛАВА V

Стаття 18

1. Цю Конвенцію відкрито для підписання державами - членами Ради Є вропи. Вона підлягає ратифікації, прийняттю або затвердженню. Ратифікаційн і грамоти або документи про прийняття чи затвердження здаються на зберіган ня Генеральному секретарю Ради Європи.

2. Комітет міністрів Ради Європи може запропонувати будь-якій держа ві, яка не є членом Ради Європи, приєднатися до Конвенції.

Стаття 19

1. Ця Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає піс ля закінчення тримісячного періоду від дати, на яку сім держав-членів Ради Є вропи висловили свою згоду на обов'язковість для них цієї Конвенції відповід но до положень статті 18.

2. Стосовно будь-якої держави, яка висловлюватиме свою згоду про об ов'язковість для неї цієї Конвенції після набрання нею чинності, Конвенція на бирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячног о періоду від дати здачі на зберігання ратифікаційної грамоти або документа п ро прийняття чи затвердження чи приєднання.

Стаття 20

1. Будь-яка держава під час підписання або здачі на зберігання своєї ра тифікаційної грамоти або свого документа про прийняття чи затвердження чи приєднання може визначити територію (території), до якої застосовуватиметьс я ця Конвенція.

2. Будь-яка держава може в подальшому в будь-який час заявою на ім'я Генерального секретаря Ради Європи поширити дію цієї Конвенції на будь-як у іншу територію, визначену в цій заяві. Щодо такої території Конвенція наби рає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного п еріоду від дати отримання такої заяви Генеральним секретарем.

3. Будь-яка заява, зроблена відповідно до двох попередніх пунктів, мож е стосовно будь-якої території, визначеної в цій заяві, бути відкликана шляхом подання відповідного повідомлення на ім'я Генерального секретаря. Відклика ння набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримі сячного періоду від дати отримання такого повідомлення Генеральним секрет арем.

Стаття 21

Жодні застереження щодо положень цієї Конвенції не дозволяються.

Стаття 22

1. Будь-яка Сторона може в будь-який час денонсувати цю Конвенцію шляхом подання відповідного повідомлення на ім'я Генерального секретаря Р ади Європи.

2. Така денонсація набирає чинності в перший день місяця, що настає п ісля закінчення дванадцятимісячного періоду від дати отримання такого повід омлення Генеральним секретарем.

Стаття 23

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє держави-члени та будь-яку дер жаву, яка не є членом Ради Європи, але бере участь у Конвенції, про:

a) будь-яке підписання;

b) здачу на зберігання будь-якої ратифікаційної грамоти або б удь-якого документа про прийняття чи затвердження чи приєднання;

c) будь-яку дату набрання чинності цією Конвенцією відповід но до статей 19 і 20;

d) будь-яку іншу дію, будь-яке повідомлення або сповіщення, які стосуються цієї Конвенції, за винятком заходів, вжитих на викона ння статей 8 і 10.

На посвідчення чого нижчепідписані, належним чином на те уповноважені пр едставники підписали цю Конвенцію.

Вчинено в Страсбурзі двадцять шостого дня листопада місяця 1987 року англі йською і французькою мовами, причому обидва тексти є однаково автентични ми, в одному примірнику, який зберігатиметься в архіві Ради Європи. Генерал ьний секретар Ради Європи надсилає засвідчені копії цієї Конвенції кожній де ржаві-члену Ради Європи.

ДОДАТОК

Привілеї та імунітети
(стаття 16)

1. Для цілей цього Додатка посилання на членів Комітету включає експертів, згаданих у пункті 2 статті 7.

2. Члени Комітету, під час виконання своїх повноважень і подорожування для виконання своїх повноважень, користуються такими привілеями та імунітетами:

a) імунітетом від арешту або затримання і від конфіскації їхніх особистих речей, а також імунітетом від будь-якого переслідування на підставі висловлених ними думок або підготовлених матеріалів і в сіх дій, здійснених ними в офіційній якості;

b) імунітетом від будь-яких обмежень їхньої свободи пересування при виїзді з країни їхнього постійного проживання та поверненні до неї і при в'їзді до країни, в якій вони виконують свої повноваження, та виїзді з неї, а також звільненням від реєстрації іноземців у країні, яку вони відвідують, або через яку вони прямують транзитом для виконання своїх повноважень.

3. Під час подорожей, здійснюваних для виконання їхніх повноважень, членам Комітету, у питаннях, що стосуються митного та валютного контролю, надаються:

a) їхнім власним урядом - такі ж пільги, які надаються високим посадовим особам, що відбувають за кордон у тимчасове відрядження;

b) урядами інших Сторін - такі ж пільги, які надаються представникам іноземних урядів під час їхніх тимчасових офіційних візитів.

4. Документи і матеріали Комітету, які стосуються діяльності Комітету, є недоторканними.

Офіційна кореспонденція та інші офіційні повідомлення Комітету не можуть і затримуватися, ні підлягати цензурі.

5. Для забезпечення членам Комітету повної свободи слова і повної нез алежності у виконанні ними своїх обов'язків, імунітет від переслідування на пі дставі висловлених ними думок або підготовлених матеріалів і всіх дій, здійсн ених ними на виконання своїх обов'язків, продовжує надаватися їм, навіть якщ о відповідні особи вже не виконують такі обов'язки.

6. Привілеї та імунітети надаються членам Комітету не для їхньої особ истої користі, а з метою забезпечення їм незалежності у виконанні їхніх повно важень. Позбавити свого члена імунітету може тільки Комітет; він не тільки має право, але й зобов'язаний позбавити свого члена імунітету в усіх випадках, коли, на його думку, застосування імунітету перешкоджатиме здійсненню пра восуддя і коли імунітет може бути скасований без шкоди для цілей, заради яки х він був наданий.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ДОПОВІДЬ

I. Переднє слово

1. 28 вересня 1983 р. Консультативна асамблея Ради Європи ухвалила Рекомендацію 971 (1983) про захист позбавлених волі осіб від катування і від жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження чи покарання. У цьому тексті Асамблея, зокрема, рекомендувала Комітетові міністрів ухвалити додану до Рекомендації Європейську Конвенцію про захист позбавлених волі осіб від катування і від жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження чи покарання.

Історію цієї ініціативи можна стисло викласти наступним чином:

2. В січні 1981 р. Асамблея ухвалила Рекомендацію 909 (1981) про Міжнародну Конвенцію проти катування, в якій посилалась на роботу, здійснену в рамках ООН, і рекомендувала Комітетові міністрів запропонувати державам Ради Європи прискорити прийняття та імплементацію проекту Конвенції проти катування, котру розробляла Комісія ООН по правах людини. Рекомендація закликала уряди держав Ради Європи, представлених у зазначеній Комісій, зробити усе можливе для забезпечення ретельного розгляду проекту факультативного протоколу до Конвенції, поданого Коста-Рікою, одразу після подання проекту Конвенції до Економічної та Соціальної Ради ООН.

3. У березні 1981 р. на Асамблеї було висунуто дві пропозиції щодо резолюцій по катуванню в державах Ради Європи; одну пропозицію вніс пан Лідбом (Doc. 4718 rev.), іншу – пан Йегер (Doc. 4730). Ці пропозиції були передані до Комітету з правових питань, який вирішив дослідити їх разом.

4. Розглянувши пропозиції, Комітет з правових питань представив доповідь (Doc. 5099), підготовлену від імені Комітету паном Бер'є та ухвалену 30 червня 1983 р. Доповідь включала текст Європейської Конвенції, на прохання Доповідача розроблений Міжнародною комісією юристів і Швейцарським Комітетом проти катування.

У вересні 1983 р. пан Дежарден доповів позицію Комітету з політичних справ (Doc. 5123).

5. Принагідно слід відзначити, що аналогічна робота одночасно проводилась в структурах ООН і що текст згаданої в Рекомендації 909 Конвенції проти катування та іншого жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження чи покарання був ухвалений Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1984 р., після чого цю Конвенцію було відкрито для підписання. В проекті факультативного протоколу, поданого Коста-Рікою, йшлося про доцільність створення превентивного механізму – на кшталт передбаченого в проекті Європейської Конвенції, доданому до Рекомендації 971 Асамблеї.

6. Після ухвалення Рекомендації 971 Комітет міністрів на 366-у засіданні заступників міністрів у січні 1984 р. доручив Керівному комітету по правах людини (ККПЛ)

> "Розглянути Рекомендацію 971 Асамблеї з огляду на подання до Комітету міністрів, після проведення консультацій з Європейським Комітетом по проблемах злочинності (ЄКПЗ), тексту проекту Конвенції або інакшого правового інструменту про захист позбавлених волі осіб від катування або жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження чи покарання".

7. На своєму 15-ому засіданні в березні 1984 р. ККПЛ доручив виконати від свого імені зазначене вище завдання своєму підпорядкованому утворенню – Комітету експертів у питаннях поширення прав, викладених у Європейській Конвенції з прав людини (DH-EX).

8. Комітет DH-EX розглядав проект Конвенції, доданий до Рекомендації 971, на 7 своїх засіданнях (з 19-ого по 25-е, травень 1984 р. – червень 1986 р.) і, окрім іншого, взяв до уваги те, що:

- Віденська конференція (на рівні міністрів) по правах людини (19-20 березня 1985 р.) у Резолюції № 2 "закликає Комітет міністрів якомога швидше закінчити роботу над проектом правового договору проти катування, з метою прийняття цього договору";
- у Підсумковому комюніке 76-ого засідання Комітету міністрів (від 25 квітня 1985 р.) зазначається, що міністри "підтримали заклик Конференції";
- на засіданнях Асамблеї до Голови Комітету міністрів надійшло три подання щодо проекту Конвенції, одне від пана Бер'є в січні 1985 р. і два від пана Арбелуа в квітні та вересні 1985 р.;

- у Підсумковому комюніке 77-ого засідання Комітету міністрів (від 20 листопада 1985 р.) Комітет підтвердив свою велику зацікавленість у скорішому завершенні роботи над проектом Конвенції.

9. В перебігу своєї роботи Комітет DH-EX мав нагоди отримувати консультації від Європейської Комісії з прав людини і Європейського Суду з прав людини. Він також організував слухання за участю представників Міжнародної комісії юристів, Швейцарського Комітету проти катування і Міжнародного комітету Червоного Хреста. На інші слухання було запрошено двох експертів у сфері психіатрії. Перед тим, як подати попередній проект Конвенції до ККПЛ (що відбулось у червні 1986 р.), було також проведено консультації з Європейським Комітетом з правового співробітництва і Європейським Комітетом по проблемах злочинності, чиї думки були взяті до уваги.

10. Окрім двох зазначених вище Комітетів, ККПЛ також консультувався з Європейською Комісією і Європейським Судом з прав людини. Текст проекту Європейської Конвенції про запобігання катуванням і нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню був остаточно узгоджений на 21-ому засіданні ККПЛ в листопаді 1986 р., після чого цей текст було передано до Комітету міністрів.

11. Після консультацій з Асамблеєю (див., зокрема, док. № 133 від 27 березня 1987 р.) Комітет міністрів ухвалив текст Конвенції 26 червня 1987 р. 26 листопада 1987 року Конвенцію було відкрито для підписання державами Ради Європи. *

---

* Примітка [*від Секретаріату CPT, 2002 р.*]:
4 листопада 1993 р. було відкрито для підписання два Протоколи зі змінами до Конвенції.
Протокол No. 1 "відкриває" Конвенцію положенням про те, що Комітет міністрів Ради Європи може пропонувати будь-яким державам, які не є учасницями Конвенції, приєднуватись до неї. Протокол No. 2 вносить зміни технічного характеру. Зокрема, члени Комітету розбиваються на дві групи в інтересах виборів, з метою забезпечення оновлення Комітету наполовину кожні два роки. Протокол також дає членам Комітету можливість переобиратись двічі, а не один раз, як раніше.
Протоколи чинні з 1 березня 2002 року.

II. Причини розробки нової Конвенції

12. Катування і нелюдське чи таке, що принижує гідність, поводження чи покарання заборонені національними законодавствами і кількома міжнародними правовими інструментами. Проте, як показує досвід, існує потреба у ширших і ефективніших міжнародних заходах, котрі, зокрема, посилюватимуть захист осіб, позбавлених волі.

13. В рамках Ради Європи було досягнуто важливих результатів завдяки наглядовій системі, започаткованій Конвенцією про захист прав і основних свобод людини від 4 листопада 1950 року. Вважається, що ця система, в основі якої лежить можливість подання окремими особами і державами скарг про факти порушення прав людини, може бути корисно доповнена існуванням несудового механізму превентивного характеру, до задач якого входитиме дослідження поводження з позбавленими волі особами задля, якщо це необхідно, посилення захисту таких осіб від катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження чи покарання.

14. Із цих причин Конвенція започатковує Комітет, уповноважений інспектувати будь-які місця під юрисдикцією Сторін, де утримуються особи, позбавлені волі якимось державним органом.

III. Основні ознаки нової системи

15. Як зазначалось вище, в пп. 13 і 14, функцією Комітету є інспектування місць утримання позбавлених волі та, коли це необхідно, представлення рекомендацій щодо посилення захисту позбавлених волі від катування або нелюдського чи принизливого поводження чи покарання.

16. Члени Комітету здійснюють свої повноваження в особистій якості та відбираються з числа осіб, які мають високі моральні якості, визнаний авторитет у галузі прав людини або професійний досвід у питаннях, котрі охоплюються Конвенцією. Комітет, якщо вважає це за необхідне, може залучати допомогу належно кваліфікованих експертів.

17. Комітет не виконує аніяких судових функцій і не уповноважений доходити висновків щодо порушення дотичних міжнародних правових інструментів. Відповідно, Комітет утримується від висловлення власних поглядів щодо тлумачення зазначених інструментів – як у цілому, так і стосовно конкретних фактів.

18. Вирішуючи, чи йому потрібно вдаватись до рекомендацій, Комітет, зрозуміло, матиме оцінити факти, виявлені в перебігу інспекційних візитів. Оскільки Комітет не має повноважень заслуховувати свідків згідно із визнаними принципами судової процедури, він не матиме достатніх підстав для розробки рекомендацій, якщо факти лишатимуться неясними та унеобхіднюватимуть подальші розслідування. В таких випадках Комітет може відповідно поінформувати причетну державу і запропонувати їй провести подальші розслідування на національному рівні та сповіщати Комітет про виявлювані результати.

19. На продовження попередньо виконаної роботи Комітет може організувати повторні інспекції вже відвіданих місць.

20. Відповідно до Конвенції, Комітет і держава, в яку здійснюється інспекція, мають співпрацювати. Комітет працює не для того, щоби осуджувати держави, а заради забезпечення, якщо це необхідно, кращого захисту позбавлених волі осіб, в дусі співробітництва і шляхом проведення консультацій.

IV. Зауваги щодо положень Конвенції

Преамбула

21. В преамбулі викладено чинники, які призвели до прийняття Конвенції державами Ради Європи, а також цілі Конвенції (див. розділи I – III вище).

22. Посилання на ст. 3 Європейської Конвенції з прав людини зорієнтовує Комітет щодо ситуацій, у яких можуть мати місце катування або нелюдське чи принизливе поводження або покарання (див. пп. 26 і 27 нижче).

Стаття 1

23. Ця стаття створює орган, який має здійснювати інспекції, і пояснює цілі таких інспекцій. Відтак, ця стаття описує основні функції Європейського Комітету по запобіганню катуванням і нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження чи покарання.

24. Поняття "позбавлення волі" в цілях Конвенції про запобігання катуванням має розумітись відповідно до ст. 5 Європейської Конвенції з прав людини та дотичних рішень Європейського Суду з прав людини і Європейської Комісії з прав людини. Втім, відмінність "законного" позбавлення волі від "незаконного", в контексті ст. 5, не має відношення до компетенції Комітету.

25. Як уже зазначалось у п. 17, Комітет не виконує ніяких судових функцій: його члени не обов'язково мають бути правниками, його рекомендації не є обов'язковими для виконання державами, а Комітет ніколи не висловлює ніяких думок щодо тлумачення правових термінів. Інспекції Комітету здійснюються задля встановлення фактів; потім, якщо це необхідно, Комітет на основі зібраної в ході інспекцій інформації пропонує свої рекомендації стосовно посилення захисту позбавлених волі осіб від катування чи нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання.

26. Заборона катування і нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження чи покарання є загальновизнаним міжнародним стандартом, викладеним, бодай у різній формі, в низці міжнародних правових інструментів, - зокрема, в ст. 3 Європейської Конвенції з прав людини (ЄКПЛ).

27. Комітет у своїй діяльності керується судовою практикою Суду і Комісії з прав людини, але діяльність Комітету скоріш спрямована на майбутнє запобігання, аніж на застосування чинних вимог до конкретних обставин. Комітет не має втручатись у тлумачення і застосування ст. 3 Європейської Конвенції з прав людини.

Стаття 2

28. Сторони Конвенції дозволяють інспектувати будь-які місця під їхніми юрисдикціями, де утримують одну чи більше осіб, позбавлених волі якимсь органом державної влади. Факт позбавлення волі згідно з офіційним рішенням чи, навпаки, без такого рішення не має значення.

29. Інспекції можуть мати місце за будь-яких обставин. Конвенція діє не лише в мирні часи, але й під час війни або надзвичайного стану. Утім, повноваження Комітету щодо інспектування обмежуються п. 3 ст. 17 Конвенції (див. п. 93 нижче).

30. Комітет може організувати інспекції усіх можливих місць утримання осіб, яких позбавлено волі, – незалежно від причин позбавлення волі. Отже, Конвенція поширюється на місця, де відбувають строк покарання особи, засуджені за кримінальний злочин, на місця, де утримують позбавлених волі в адміністративному порядку, на установи, куди примусово поміщають на медичних підставах, або на місця, де за рішеннями владних органів утримують неповнолітніх. Конвенція також сягає на випадки позбавлення осіб волі військовими органами.

31. Інспекції місць, де утримуються особи, позбавлені волі внаслідок свого психічного стану, потребують ретельної підготовки та застережного здійснення; це, зокрема, стосується кваліфікації та досвіду відібраних для проведення інспекції осіб та способу проведення інспекції. При здійсненні інспекцій такого роду Комітет безумовно братиме до уваги будь-які дотичні Рекомендації, ухвалені Комітетом міністрів.

32. Інспекції можуть здійснюватись як до приватних, так і до державних установ; критерієм є факт позбавлення особи її волі органом державної влади. Відповідно, Комітет може інспектувати умови утримання лише тих осіб, яких позбавив волі якийсь орган державної влади, але не умови утримання осіб, які з власної волі перебувають на лікуванні. Утім, в останньому випадку Комітет може пересвідчитись, що подібна особа насправді перебуває на лікуванні добровільно.

Стаття 3

33. Як уже зазначалось вище (див. Розділи II і III), Конвенція закладає несудову систему превентивного характеру. Задачею Комітету є не осудження Сторін за порушення, а співробітництво з ними задля посилення захисту позбавлених волі осіб. З метою наголошення на дусі співробітництва між Комітетом і Сторонами стаття 3 Конвенції містить загальне положення про співпрацю.

34. Принцип співпраці поширюється на всі етапи діяльності Комітету. Він має безпосереднє відношення до кількох інших положень Конвенції – зокрема, до її статей 2, 8, 9 і 10.

Від Комітету очікується, що він у ході своєї діяльності та, зокрема, в перебігу інспекцій завжди покладатиметься на професійні досвід і навички, наявні в державах – Сторонах Конвенції (див. пп. 64 і 65 нижче).

Стаття 4

Пункт 1

35. Комітет має в своєму складі кількість членів, яка відповідає кількості Сторін Конвенції. Це положення базується на першій частині ст. 20 ЄКПЛ.

Пункт 2

36. Щодо кваліфікацій членів Комітету в п. 2 записано, що вони відбираються з числа осіб, які мають високі моральні якості, визнаний авторитет у галузі прав людини або професійний досвід у питаннях, котрі охоплюються Конвенцією. Розробники Конвенції вважали за краще утриматись від детальних визначень сфер професійної діяльності, з яких можна залучати фахівців до складу Комітету. Очевидно, що члени Комітету не обов'язково мають бути правниками. Бажано, щоби до Комітету також входили особи з досвідом роботи в пенітенціарній системі чи у галузі медичного обслуговування позбавлених волі осіб. Завдяки такому формуванню Комітету його діалог зі Сторонами Конвенції стає більш дієвим, а пропозиції Комітету набувають конкретнішого характеру.

Пункт 3

37. Це положення відповідає останній частині ст. 20 ЄКПЛ.

Пункт 4

38. Цей пункт вимагає, щоби члени Комітету здійснювали свої повноваження в особистій якості, були незалежними і неупередженими та завжди були готовими ефективно виконувати свої функції в Комітеті. Відтак, очікується, що кандидатури осіб, які мають конфлікт інтересів або можуть наразитись на інакші труднощі в плані задоволення вимог незалежності, неупередженості чи готовності працювати в Комітеті, не висуватимуться і не обиратимуться до складу Комітету. Також вважається, що член Комітету, який може відчувати подібні труднощі в конкретній ситуації, не братиме участі в ніяких діях Комітету по відношенню до цієї ситуації.

Стаття 5

Пункт 1

39. Порядок обрання членів Комітету в цілому відповідає порядку виборів членів Комісії згідно зі ст. 21 ЄКПЛ.

Пункт 2

40. Така ж процедура вважається доцільною для заповнення виниклих вакансій у складі Комітету (внаслідок смерті або відставки когось із його членів).

Пункт 3

41. Члени Комітету працюють у його складі протягом чотирьох років і можуть бути переобрані лише один раз. **

42. Склад Комітету частково оновлюється в кінці дворічного періоду. Цей порядок відповідає аналогічним положенням ст. 22 і ст. 40 ЄКПЛ.

** Примітка [*від Секретаріату CPT; 2002 р.*]:
Згідно з нині чинним Протоколом No. 2, члени CPT можуть переобиратись двічі.

Стаття 6

Пункт 1

43. З огляду на особливий характер функцій Комітету його засідання проводяться за закритими дверима. Це положення доповнює принцип, викладений у ст. 11, згідно з яким інформація, зібрана Комітетом у зв'язку з інспекцією, його доповідь та його консультації з відповідною Стороною є конфіденційними.

44. За винятком положень п. 2 статті 10, рішення Комітету ухвалюються більшістю голосів присутніх членів, а кворум Комітету визначений як більшість його членів.

Пункт 2

45. Цей пункт вимагає, щоби Комітет, згідно із міжнародною практикою, склав свої власні правила процедури. Вони регулюють типово притаманні таким правилам організаційні аспекти, включаючи обрання Голови Комітету.

Пункт 3

46. У цьому пункті зазначено, що Секретаріат Комітету забезпечується Генеральним секретарем Ради Європи, – порядок, який є типовим для цієї міжнародної організації.

Стаття 7

Пункт 1

47. Згідно з цим пунктом, Комітет відповідає за організацію інспекцій до місць, зазначених у ст. 2. Комітет може організовувати періодичні інспекції та, додатково, інші інспекції, які, на його думку, необхідні у конкретному випадку.

48. Для забезпечення ефективності періодичних інспекцій Комітет неодмінно має враховувати кількість місць, які підлягають відвідинам у конкретній країні. Комітет також має в якомога можливій мірі подбати про те, щоби різні держави інспектувались на рівних умовах. Більш того, програми періодичних інспекцій Комітету із практичних міркувань не повинні передбачати систематичних відвідин всіх місць, де утримуються позбавлені волі особи. Комітет навіть має віддавати певну перевагу неперіодичним інспекціям, які здаються йому необхідними за конкретних обставин, що склалися.

49. Що стосується подібних неперіодичних інспекцій, то Комітет сам і на власний розсуд визначає, коли така інспекція є необхідною і на яких підставах приймається рішення про її проведення. Отже, попри те, що Комітет не має опікуватись розслідуванням окремих скарг (що вже належить системі, яку створено Європейською Конвенцією з прав людини), він може вільно здійснювати власну оцінку подань від окремих осіб чи груп осіб і приймати рішення щодо здійснення своїх функцій з урахуванням змісту таких подань. Комітет також може на власний розсуд вирішувати, як діяти в разі висловлення якоюсь Стороною побажання щодо проведення Комітетом інспекції місць утримання позбавлених волі під її юрисдикцією задля розслідування якихось тверджень і прояснення ситуації.

Пункт 2

50. Інспекція не обов'язково здійснюється Комітетом у повному складі; мабуть, всі члени Комітету приїдуть кудись із інспекцією лише за справді виняткових обставин. Відтак, у п. 2 передбачено, що, як правило, інспекції здійснюються принаймні двома членами Комітету, котрі діють від його імені. Однак, за виняткових обставин Комітет може бути представлений лише одним членом – наприклад, при проведенні надзвичайної інспекції термінового характеру, коли в розпорядженні Комітету є тільки один інспектор.

51. Якщо Комітет вважає таке необхідним, він може використовувати послуги експертів і усних перекладачів. В основі цього положення лежить доцільність додаткового успроможнення Комітету досвідом і допомогою осіб, які, наприклад, мають якусь спеціальну підготовку, або брали участь в гуманітарних місіях, або працювали в галузі медицини, або дуже обізнані відносно поводження з позбавленими волі, чи на питаннях пенітенціарного режиму, чи (коли це необхідно) щодо роботи з молодими людьми.

52. Організовуючи інспекцію, Комітет враховує необхідність наявності достатньої інформації про відвідувану державу та наявності осіб, які володіють її мовою.

53. Член чи члени Комітету, уповноважені здійснити інспекцію, мають необхідні повноваження щодо контактування з органами влади у відвідуваній країні. Вони відповідають за здійснення інспекції в цілому і за подання Комітетові своїх висновків після проведення інспекції.

Стаття 8

54. За винятком п. 1, де під “Комітетом” розуміється Комітет у його пленарному складі, термін “Комітет” у цій статті (як і в ст. 3, ст. 9, ст. 14, п. 3 і ст. 17, п. 3) водночас означає делегацію, яка від його імені здійснює інспекцію.

Пункт 1

55. Ратифікуючи Конвенцію, Сторони зобов’язуються дозволяти інспекційні відвідини усіх місць під їхніми юрисдикціями, де утримуються позбавлені волі особи. Положення цього пункту конкретизують порядок ініціювання інспекції. Для того, щоби здійснити інспекцію, Комітет має спочатку повідомити уряд відповідної Сторони про свій намір здійснити інспекцію (див. також ст. 15). Після такого повідомлення Комітет може в будь-який час інспектувати будь-яке місце, зазначене в ст. 2.

Вкрай важливо, щоби Комітет і кожна Сторона вчасно і належно вирішували всі питання, пов’язані з оформленням усіх документів, які уповноважують і посвідчують кожну особу у складі інспекції.

56. Це положення не визначає часовий відтинок між повідомленням про інспекцію і власне інспекцією (у тексті статті нема зазначень конкретних строків у, припустімо, 24 або 48 годин). Далебі, можуть виникнути надзвичайні обставини, за яких інспекція може розпочатись негайно, одразу після повідомлення про неї. Утім, як правило і з огляду на викладений в ст. 3 принцип співпраці, Комітет надає відвідуваній Стороні достатньо часу для вжиття необхідних заходів заради забезпечення якомога більшої дієвості інспекційного візиту. З іншого боку, Комітет має здійснити інспекцію протягом розумного строку з моменту повідомлення про неї.

57. Якщо Комітет у повідомленні про намір здійснити інспекцію Комітет не зазначає дату і місце прибуття, від нього очікується, згідно із вже згаданим принципом співпраці, що він надасть відповідну інформацію пізніше, але до початку інспекції.

58. У повідомленні про намір здійснити інспекцію мають додатково сповіщатись прізвища членів Комітету в складі інспекції, інформація про експертів, усних перекладачів та інших осіб, які супроводжуватимуть інспекцію, і місця, які Комітет збирається проінспектувати. Однак, факт зазначення в повідомленні конкретних місць не забороняє Комітету оголосити про своє бажання відвідати інші заклади під час здійснення інспекції.

59. Насамкінець, від Комітету очікується, що він братиме до уваги необхідність ретельної підготовки до інспекцій пенітенціарних установ суворого режиму.

Пункт 2

60. З огляду на особливий характер інспекцій, які має здійснювати Комітет, зрозуміло, що цей пункт рівною мірою стосується періоду перед інспекцією, часу здійснення інспекції та періоду після інспекції. У цьому пункті наводиться вичерпний список того, що має бути забезпечено Стороною для Комітету. Утім, розуміється, що Сторона має надавати Комітету іншу необхідну допомогу для полегшення його роботи.

61. Згідно з підпунктом (a), який слід читати разом зі статтями 2 і 16, умови Сторін щодо імміграції (наприклад, візові вимоги) не можуть застосовуватись по відношенню до членів делегації, яка прибуває з інспекцією (окрім випадків, які передбачені в п. 3 статті 14 відносно експертів або інших осіб, чиїми послугами користується Комітет). Розуміється, що право подорожувати без обмежень не надає Комітетові чи його експертам свободи пересування по територіях, доступ до яких обмежується в інтересах національної оборони (див. ст. 9).

62. Відповідно до підпункту (b), кожна Сторона має передати Комітету, на його запит, список місць під її юрисдикцією, де утримуються позбавлені волі особи, із зазначенням характеру таких установ (тюрма, поліцейська дільниця, лікарня, тощо). Розуміється, що при передачі такого списку Сторона може надати загальний опис місць, де позбавлені волі особи можуть утримуватись час від часу – наприклад, всі поліцейські осередки або всі військові казарми, на додаток до конкретного списку постійно функціонуючих місць утримання на кшталт в'язниць або психіатричних закладів. Передбачається, що потім Комітет запитає повний список місць утримання під юрисдикцією Сторони, які розташовані на конкретній території та які Комітет збирається проінспектувати. З іншого боку, Сторона не мусить укладати список усіх позбавлених волі осіб. Якщо з якихось особливих причин Комітет бажає отримати інформацію про конкретну особу (включаючи місце її утримання), він може запитати таку інформацію згідно з підпунктом (d) пункту 2.

63. В підпункті (c) наголошується на необмеженому доступі членів Комітету до будь-яких місць, згаданих у ст. 2. Однак, це положення не виключає супроводження представників Комітету офіційним представником відвідуваної держави, з метою надання допомоги в проведенні інспекції (див. ст. 15). Зокрема, держава може вимагати супроводження представників Комітету своїм службовцем керівного складу при відвідинах місць, які засекречено в інтересах національної оборони або які особливо охороняються в інтересах національної безпеки (див. ст. 9). Утім, супроводжуюча особа не може бути присутньою при бесідах віч-на-віч, згаданих у пункті 3 цієї статті.

64. Підпункт (d) вимагає від Сторін надання Комітетові наявної в них інформації, яка необхідна Комітету для виконання його завдання. Зрозуміло, що доступність такої інформації має велику важливість для Комітету. Водночас визнається, що в державах - учасницях Конвенції можуть діяти особливі правила щодо оприлюднення інформації. Відповідно, Комітет, запитуючи інформацію у Сторони, має зі свого боку враховувати чинні норми національного законодавства і професійної етики (і, зокрема, норми щодо захисту даних і нерозголошення інформації медичного характеру). Вважається, що всі можливі труднощі в цьому відношенні долатимуться в дусі взаємного розуміння і співпраці як засадних принципів Конвенції.

65. Розуміється, що кожна Сторона на власний розсуд вирішує, в якій формі надати Комітетові запитану ним інформацію (наприклад, в оригіналі чи в копії).

Пункт 3

66. Згідно з цим пунктом Комітет може проводити з позбавленими волі особами бесіди віч-на-віч. При проведенні таких бесід Комітет може залучати власних усних перекладачів і ніяк не може бути обмежений у часі.

При бесідах з психічно хворими Комітет має з особливою увагою ставитись до кількості, кваліфікацій та мовних здібностей осіб (чи особи), які проводять таку бесіду (див. п. 31 вище).

67. Розуміється, що особа, позбавлена волі, не зобов'язана погоджуватись контактувати з Комітетом. Утім, Комітету має бути надана нагода пересвідчитись, що подібне рішення прийняте відповідною особою з її власної волі.

Пункт 4

68. Посилаючись на осіб, з якими може спілкуватись Комітет, розробники Конвенції мали на увазі, зокрема, членів сімей, адвокатів, лікарів та медперсонал, який обслуговує позбавлених волі осіб. Утім, жодна приватна особа не може бути зобов'язана спілкуватись із Комітетом.

69. Проте, надане Комітету право не уповноважує його організовувати формальні в правовому розумінні слухання, із дотриманням відповідних процедурних вимог. Зокрема, ніхто не може бути змушений давати свідчення під присягою.

Пункт 5

70. Цей пункт уможливлює повідомлення Комітетом своїх міркувань компетентним органам Сторони під час інспекційних відвідин. З такої можливості слід користатись лише у виняткових випадках (наприклад, коли існує нагальна потреба покращити поводження з позбавленими волі). Зазначене не звільняє Комітет від подальшого складення доповіді відповідно до ст. 10.

Стаття 9

71. Ця стаття визнає, що попри зобов'язання Сторін уможливлювати інспекції Комітету, певні виняткові обставини можуть виправдовувати відкладення інспекції або якісь обмеження права доступу до конкретного місця. В підпункті 1 зазначаються такі виняткові обставини; в конкретних випадках посилання на статтю 9 можливі з огляду на

- інтереси національної оборони;
- інтереси державної безпеки, що, як вважається, мають включати нагальну і невідкладну потребу в попередженні серйозного злочину;
- серйозні заворушення в тюрмах або інших місцях знаходження позбавлених волі осіб;
- ситуації, коли медичний (і, зокрема, психічний) стан особи, яку Комітет хоче відвідати, може призвести до погіршення здоров'я цієї особи внаслідок її відвідин у конкретний момент у часі;
- уникнення небажаного впливу на терміновий допит позбавленої волі особи щодо серйозного злочину і на подальше розслідування такого злочину.

72. Сторона, яка воліє застосування положень ст. 9, має заявити Комітету свої заперечення. Після цього Комітет і Сторона, згідно з підпунктом 2, мають провести консультації для з'ясування обставин, на які посилалась Сторона, та їхнього впливу на здійснення Комітетом його намірів, повідомлених відповідно до ст. 8. Від Комітету і Сторони також вимагається, щоби вони прагнули досягнення згоди про вжиття заходів, які би дозволили Комітету виконати його функції швидко та ефективно (що, до речі, є конкретним прикладом співпраці, виголошеної в ст. 3 Конвенції). Зокрема, у цьому підпункті передбачається, що коли, наприклад, Сторона заперечує проти відвідин конкретного місця в силу інтересів національної безпеки, будь-яка позбавлена волі особа, котра утримується в тому місці, може бути перепроваджена в інше місце, де із нею зустрінуться представники Комітету. В зазначеному підпункті також передбачається, що в разі відкладення візиту до будь-якого місця Комітет отримає повну інформацію про позбавлених волі осіб, які перебувають у тому місці.

Стаття 10

Пункт 1

73. Цей пункт присвячено доповіді, яку Комітет має складати після кожної інспекції. Доповідь базується на виявлених під час інспекції фактах і враховує будь-які міркування, які можуть бути висловлені відповідною Стороною. Доповідь також містить рекомендації, які Комітет вважає необхідними з огляду на посилення захисту позбавлених волі осіб. Розуміється, що доповідь, передана відвіданій Стороні, не обов'язково міститиме всю інформацію, зібрану Комітетом в перебігу його інспекційних відвідин (наприклад, зміст окремих бесід).

Пункт 2

74. За певних обставин, які зазначені в цьому підпункті, Комітет може, після надання Стороні можливості повідомити її думку, прийняти рішення про оприлюднення власної думки. Виняткове повноваження Комітету щодо оприлюднення його думки може бути застосоване у випадках, коли Сторона відмовляється від співпраці або відмовляється поліпшити ситуацію в світлі рекомендацій Комітету. Важливість подібного рішення зумовлює вимогу його прийняття кваліфікованою більшістю Комітету. Якщо Сторона відмовляється поліпшити ситуацію, Комітет, перед тим, як оприлюднювати свою думку з цього приводу, має повністю врахувати будь-які труднощі, котрі заважають Стороні поліпшити ситуацію.

75. Комітет на власний широкий розсуд вирішує, яку інформацію він оприлюднюватиме, але повинен належно врахувати потребу щодо нерозголошення конфіденційно переданої інформації. Він також має взяти до уваги бажаність нерозголошення інформації, яка стосується поточних розслідувань.

Стаття 11

Пункт 1

76. Це положення закладає принцип конфіденційного характеру вживаних Комітетом заходів. "Інформація, зібрана Комітетом у зв'язку з інспекцією" може включати факти, виявлені Комітетом безпосередньо, інформацію, отриману із зовнішніх джерел, та інформацію, що її зібрав сам Комітет.

Пункт 2

77. У цьому положенні зазначається, що в будь-якому випадку надходження відповідного прохання від Сторони Комітет має опублікувати свою доповідь, а також будь-які коментарі, що їх бажає висловити Сторона. Якщо Сторона сама вдається до оприлюднення доповіді, текст доповіді має бути опублікований повністю.

Пункт 3

78. Згідно з цим пунктом, ніякі особисті відомості не можуть бути опубліковані без чітко висловленої згоди відповідної особи. Однак, це не виключає можливості оприлюднення таких відомостей, якщо конкретна особа не називається і не може бути впізнана з контексту.

Стаття 12

79. Кожного року Комітет подає Комітету міністрів загальну доповідь про свою діяльність. Ця доповідь, яка надсилається Асамблеї та оприлюднюється, має включати інформацію про побудову і внутрішню діяльність Комітету та про його основну діяльність, із конкретними зазначеннями відвіданих держав. При підготовці доповіді Комітет, зрозуміло, має додержуватись положень статті 11 щодо конфіденційного характеру деяких категорій інформації та даних.

Стаття 13

80. Відповідно до цього положення, члени Комітету, експерти та інші особи, чиїми послугами користується Комітет, повинні зберігати конфіденційність, навіть по тому, як строк їхніх повноважень добігає кінця. Зазначене стосується всіх фактів чи інформації, які стають відомими членам Комітету або іншим згаданим особам під час виконання ними своїх функцій в перебігу інспекцій або в будь-який інший момент.

Стаття 14

Пункт 1

81. Це положення виголошує принцип, що прізвища осіб, послугами яких користується Комітет, мають зазначатись у повідомленні про інспекцію, яке передбачене в ст. 8, п. 1.

Пункт 2

82. Експерти мають бути такими ж незалежними, неупередженими та готовими до виконання своїх функцій, як і члени Комітету (див. ст. 4, п. 1). Вони мають виконувати доручення Комітету та діяти під його егідою.

Пункт 3

83. У цьому пункті згадуються окремі випадки, коли Сторона може відмовити особі, послугами якої користується Комітет, в участі у інспекціях або у конкретній інспекції до якогось місця під її юрисдикцією.

84. Таким правом можна скористатись лише як виняток і якомога раніше. Відтак, Сторона, отримавши відповідну інформацію, може відмовити якійсь зазначеній вище особі, якщо вважає, що така особа не відповідає вимогам, викладеним у пункті 2 цієї статті або в статті 13. Зокрема, подібне може трапитись, якщо така особа виявила упереджене ставлення до відвідуваної держави або в попередніх випадках порушувала принцип конфіденційності.

85. Коли якась держава заявляє, що конкретна особа не зможе брати участь в інспекційному візиті, Комітет може забажати пояснень щодо підстав такого рішення, на основі розуміння, що такий запит і відповідь на нього лишаться конфіденційними. Подібний порядок може допомогти Комітету в призначенні інших осіб, які йому допомагатимуть.

86. Якщо в перебігу здійснення інспекції якась особа, послугами якої користується Комітет, поводитиметься у спосіб, який відповідна Сторона вважатиме неналежним (якщо, наприклад, така особа робитиме політичні або інакші публічні заяви), Сторона може звернутись до Комітету з проханням ужити заходів, котрі Комітет вважатиме доцільними.

Стаття 15

87. Щоби сприяти повідомленням, які передбачені в п. 1 ст. 8, це положення зобов'язує Сторони сповістити Комітету назву державного органу, уповноваженого отримувати такі повідомлення. Кожна Сторона також має повідомити Комітету прізвище будь-якого співробітника по підтриманню зв'язку, якого вона може призначити задля сприяння роботі Комітету під час інспектувань.

Стаття 16

88. У цій статті йдеться про привілеї та імунітети Комітету, його членів та експертів. Вона відповідає ст. 59 Європейської Конвенції з прав людини і Другому та Четвертому Протоколам до Загальної угоди Ради Європи про привілеї та імунітети.

Стаття 17

Пункт 1

89. За цим пунктом Конвенцію не можна застосовувати для того, щоби виправдати якісь обмеження того захисту, який гарантується згідно з якоюсь міжнародною угодою або в національному законодавстві. Далебі, Конвенція є лише одним із кількох засобів, спрямованих на запобігання катуванням і на посилення захисту, який надається позбавленим волі особам.

90. Той факт, що національні органи влади можуть бути наділені повноваженнями щодо проведення окремих розслідувань у місцях, які охоплює ця Конвенція, не є достатнім для відвернення рішення Комітету про інспектування таких місць. Утім, перед прийняттям подібного рішення Комітет може визнати доречним зв'язатись із зазначеними національними органами, в дусі співпраці, притаманному застосуванню Конвенції (див. пп. 33 і 34 вище).

Пункт 2

91. Цей пункт стосується особливого зв'язку між цією Конвенцією та Європейською Конвенцією з прав людини, про яку згадується в преамбулі до цієї Конвенції і до якої приєднались всі держави Ради Європи. Ніщо в цій Конвенції не означає відступу від зобов'язань Сторін відповідно до Європейської Конвенції з прав людини і не обмежує повноваження, згідно з ЄКПЛ надані Європейському Суду і Європейській Комісії з прав людини чи Комітету міністрів. Відтак, поважаючи визнану компетенцію згаданих органів, Комітет, який створюється цією Конвенцією, не опікуватиметься питаннями, котрими безпосередньо займаються ці органи, і не пропонуватиме власних тлумачень положень Європейської конвенції з прав людини.

92. Зокрема, засадне значення передбаченого в ст. 25 ЄКПЛ права подати індивідуальну заяву лишається незмінним. Відтак, якщо якась особа, чия справа вивчалась Комітетом, потім подасть заяву до Європейської комісії з прав людини про порушення своїх прав, гарантованих ЄКПЛ, цій особі не буде відмовлено в розгляді її заяви згідно з п. 1 (b) ст. 27 ЄКПЛ.

Пункт 3

93. Із ст. 2 слідує, що Конвенція застосовується як у часи миру, так і під час війни. Утім, розробники Конвенції визнали доцільним урахувати існування інших міжнародних угод – зокрема, Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. і Протоколів від 8 червня 1977 р. В разі збройного конфлікту (міжнародного чи не-міжнародного) переважають Женевські конвенції; це означає, що інспекції здійснюватимуться делегатами чи представниками Міжнародного комітету Червоного Хреста (МКЧХ).[1] Утім, новий Комітет може надалі інспектувати окремі місця (особливо у разі не-міжнародного збройного конфлікту), якщо МКЧХ не інспектує їх "ефективно" чи "регулярно". З іншого боку, положення цього пункту не охоплює відвідин позбавлених волі осіб Міжнародним комітетом Червоного Хреста в конкретній країні в мирні часи відповідно до двосторонніх угод, тобто за рамками Женевських конвенцій. У таких випадках Комітет має дійти рішення щодо своєї позиції з урахуванням ситуації, що склалась, і статусу осіб, які можуть бути відвідані.

94. Розробники Конвенції вирішили закласти у ній особливі положення щодо Женевських конвенцій не лише в силу самобутніх компетенції та досвіду МКЧХ, але й тому, що МКЧХ виконує функції та застосовує методи, що дуже схожі на функції та методи нового Комітету. Відтак, розробники Конвенції визнали за вкрай необхідне визначити відповідну компетенцію обох згаданих утворень.

Статті 18 - 23

95. Ці статті містять прикінцеві положення Конвенції та відповідають моделі, прийнятій Комітетом міністрів Ради Європи.

В контексті ст. 21 слід зауважити, що Рада Європи застосувала модель унеможливлення будь-яких застережень щодо положень Конвенції.

---

[1] Див., зокрема, ст. 126 Третьої Женевської конвенції та ст. 143 Четвертої Женевської конвенції.

По додаткову інформацію звертайтесь за адресою:

Secretariat of the CPT
Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
France

Тел.: +33 (0)3 88 41 20 00
Факс: +33 (0)3 88 41 27 72
E-mail: cptdoc@coe.int
Internet: www.cpt.coe.int

Офіційні мови: англійська і французька
Інші мови: переклад

Страсбург, 26 листопада 1987 р.
Фото на обкладинці: © Рада Європи